

ler tilfredsstillelsen er den vished, der er blevet til sandhed; c) sandheden om denne vished er imidlertid en dobbelt refleksion, selvbevidsthedens fordobling. Den er en genstand for bevidstheden, der i sig selv sætter sin andetværen eller forskellen som et intet, og som derved bliver selvstændig. Den differentierede, blot levende skikkelse ophæver ganske vist selv sin selvstændighed i livsprocessen, men på grund af sin forskel ophører den med at være, hvad den er; selvbevidsthedens genstand er imidlertid fuldt selvstændig i denne sin egen negativitet; dermed er den for sig selv genus, almen fluiditet i sin afsondrede særegenhed – den er levende selvbevidsthed.

Den er en selvbevidsthed for en selvbevidsthed. Først med dette er den i realiteten. For først med dette opstår dens enhed med sig selv i dens andetværen. For *jeg*, der er genstand for dens begreb, er i realiteten *ikke genstand*. Begærets genstand er på sin side kun selvstændig, for den er den almene substans, der ikke kan tilintetgøres, det flydende væsen, der er sig selv lig. I og med at det nu er en selvbevidsthed, der er genstand, er den fuldt så vel *jeg*, som den er genstand. – Og dermed foreligger åndens begreb allerede for os. Hvad derudover skal ske for bevidstheden, gælder erfaringen af, hvad ånden er – denne absolutte substans, enheden af de forskellige uafhængige selvbevidstheder, der i indbyrdes modsætning hver for sig besidder den fulde og hele frihed. Jeget, der er vi, og vi, der er jeg. /Først i selvbevidstheden, som åndens begreb, har bevidstheden sit vendepunkt; herfra lader den det dennesidiges spraglede illusion bag sig og skrider fra den tomme nat i det oversanselige hinsides ind i nutidens beåndede dag.

A. SELVBEVIDSTHEDENS SELVSTÆNDIGHED OG USELVSTÆNDIGHED. HERRÆDØMME OG TRÆLDOM

Selvbevidstheden er i og for sig, idet og derved at den for en anden er i og for sig, dvs. den er kun som *anerkendt*. Begrebet om denne selvbevidsthedens enhed i sin fordobling – eller begrebet om den uendelighed, der realiserer sig i selvbevidstheden – er mangesidet og flertydigt i sin sammenfletning. På den ene side skal dets momenter nøje holdes ude fra hinanden; på den anden side skal de i denne differentiering samtidig tages i deres modsatte betydning, som udifferentierede, og erkendes som sådan. Den dobbelte betydning i det differentierede ligger i selvbevidsthedens væsen: at det er uendeligt; eller at det umiddelbart er det modsatte af den bestemthed, der har sat det. Den analytiske redegørelse for begrebet om denne åndelige enhed i dens fordobling fremstiller anerkendelsens bevægelse for os.

For selvbevidstheden er der en anden selvbevidsthed; den er ude af sig selv. Dette har en dobbelt betydning; for det første, at den har mistet sig selv, eftersom den finder sig selv som et andet væsen; for det andet, at den dermed har ophævet dette andet, idet den heller ikke ser det andet som væsen, men ser sig selv i den anden.

Den må ophæve denne andetværen, der er dens egen; dette er ophævelsen af den første dobbeltbetydning og dermed selv endnu en dobbeltbetydning; for det første må den i gang med at ophæve det andet selvstændige væsen for på den måde at blive vis på sig selv som væsenet; for det andet går den dermed i gang med at ophæve sig selv, for denne anden er den selv.

Denne dobbelttrydige ophævelse af selvbevidsthedens dobbelttrydige andetværen er nu tillige dens dobbelttrydige tilbagevenden i sig selv; for det første får den nemlig sig selv tilbage, idet den ved denne ophævelse af sin andetværen endnu en gang bliver sig selv lig; men for det andet giver den anden selvbevidsthed den på samme måde tilbage til sig selv; for den

Imidlertid forestilles selvbevidsthedens bevægelse i relation til en anden selvbevidsthed nu på en måde, som var der tale om den ene selvbevidstheds aktivitet. Denne enes aktivitet har imidlertid selv dobbeltbetydningen af både at være sin egen aktivitet og den andens aktivitet; for den anden er på samme måde selvstændig og sluttet om sig selv, og der er ikke noget i den, der ikke er takket være den selv. Den første selvbevidsthed har ikke genstanden for sig, som den først er for begæret, men den har for sig en for sig værende selvstændig selvbevidsthed, som den ikke for sig kan betjene sig af, hvis ikke denne anden selvbevidsthed af sig selv gør det, som den første gør ved den. Bevægelsen er dermed uden videre en fordobling af begge selvbevidstheder. Hver for sig ser de, at den anden gør det samme, som de selv gør; hver for sig gør de selv, hvad de fordrer af den anden; og hver for sig gør de også kun det, som den anden gør, for så vidt som denne gør det samme. En ensidig aktivitet ville være frugtesløs, eftersom det, der skal ske, udelukkende kan komme i stand ved begge parter.

Aktiviteten er altså for så vidt ikke blot dobbelttydig, som en aktivitet såvel over for en selv som over for den anden, men er uden videre den enes aktivitet såvel som den andens.

I denne bevægelse ser vi en gentagelse af den proces, der fremtræde som kræffernes spil, blot nu udspillet i bevidstheden. Hvad førhen var for os, er nu for ekstremene selv. Midten er selvbevidstheden, der deler sig i ekstremere, og hvert ekstrem er denne udveksling af sin bestemthed og absolutte overgang i det modsatte. Skønt selvbevidstheden nok, som bevidsthed, er ude af sig, er den samtidig holdt tilbage i sig selv i sin væren-uden-for-sig – den er for sig, og dens uden for sig er for den. Det er for den, at den umiddelbart er og ikke er en anden bevidsthed; og tilsvarende: at denne anden kun er for sig, idet den ophæver sig som for sig værende og kun er for sig i dens andens for-sig-væren. Hver for sig er de hinandens midte, hvor de formidler sig med sig selv og samler sig om sig selv. Hver for sig er de for sig og for den anden umiddelbart værende væsener, der samtidig kun er således for sig takket

være denne formidling. De anerkender hinanden som hinandens gensidigt anerkendende.

Dette rene greb om *anerkendelse*, fordoblingen af selvbevidstheden i sin enhed, skal vi nu betragte således, som processen fremtræder for selvbevidstheden. Først vil ulighedens aspekt fremtræde mellem dem, eller delingen af midten i de to ekstremer – ekstremer der, som sådanne, er vendt mod hinanden, idet det ene kun anerkendes, mens det andet kun anerkender.

Selvbevidstheden er i første omgang simpel for-sig-væren, der er sig selv lig i kraft af udelukkelsen af alt andet fra sig; dens væsen og absolutte genstand er for den dens jeg, og i denne umiddelbarhed, eller i denne sin for-sig-væren, er den *et individ*. /Det, der er noget andet for den, er altså uvæsentligt – en genstand betegnet med det negatives karakter. Det andet er imidlertid også en selvbevidsthed. Således træder et individ op imod et andet individ, og som de således umiddelbart konfronterer hinanden, forholder de sig til hinanden som almindelige genstande, selvstændige skikkelser i livets væren; for det er som liv, den værende genstand her har bestemt sig for at være; de er forsænkede bevidstheder, der endnu ikke for hinanden har fuldendt den rene abstraktions bevægelse med henblik på at tilintetgøre enhver umiddelbar væren og udelukkende være selvbevidsthedens rent negative væren, der er sig selv lig. Således har de endnu ikke fremstillet hinanden som ren for-sig-væren, hvilket vil sige: de har endnu ikke fremstillet sig som selvbevidsthed. Hver for sig har de nok vished om sig selv, men ikke om den anden, og dermed besidder den vished, de har om sig selv, endnu ingen sandhed. For deres sandhed kunne kun bestå i, at deres egen respektive for-sig-væren blev fremstillet for dem selv som selvstændig genstand – eller, hvilket er det samme, at genstanden havde fremstillet sig selv som denne rene vished om sig selv. Dette er imidlertid ikke muligt i henhold til begrebet om anerkendelse; for det, som den anden her er for en selv, er man selv også for den anden, idet begge hver for sig takket være deres egen respektive handling, og tillige takket være den andens aktivitet, fuldender denne rene for-sig-værens abstraktion.

Fremstillingen af sig selv som selvbevidsthedens rene abstraktion består nu i at vise sig som ren negation af sin objektive modus; eller det er en fremstilling, der består i at vise, at selvbevidstheden ikke er knyttet til nogen bestemt derværen — slet ikke til det derværendes almene individualitet, slet ikke til livet. Dette er en fremstilling af en fordoblet handling — den andens og ens egen. For så vidt det er den andens handling; går de altså hver for sig efter den andens død; dermed indtages imidlertid også den andens handling, ens handling for egen del; for den andens handling nummer i sig den satsning af ens eget liv, der finder sted. Begge selvbevidstheders forhold er dermed bestemt således, at de opretholder sig selv og hinanden i *en kamp på liv og død*. — De må nødvendigvis begive sig ind i denne kamp, for de må hver for sig ophøje den vished, som de for sig selv har om at være sig selv, til sandhed i den anden og i sig selv. For friheden kan kun opretholdes med livet som indsats, og kun således kan det demonstreres, at selvbevidsthedens væsen ikke blot er væren: at dens væsen ikke blot er den umiddelbare måde, som den optræder på, at dens væsen ikke blot er dens forsænkethed i livets udfoldelse — men omvendt også, at der ikke i selvbevidstheden er noget, der ikke for den er et forsvindende moment, og at den dermed er ren for-sig-væren. Det individ, der ikke har risikeret sit liv, kan måske nok anerkendes som person, men det er ikke nået frem til denne anerkendelses sandhed i form af en selvstændig selvbevidsthed. Og i og med at man satses sit eget liv, må man også gå efter den andens død. For den anden gælder ikke for mere end én selv; den andens væsen fremstiller sig for en som en andens væsen; bevidstheden er ude af sig selv — og den må ophæve sin andetværen; den andens bevidsthed er forviklet på mangfoldig vis og er på mange måder, / og den må anskue sin andetværen som ren for-sig-væren eller som absolut negation.

Denne selvopretholdelse formidlet ved døden ophæver nu også den sandhed, der skulle fremgå af denne samme død — og ophæver dermed i det hele taget den vished, man har om sig selv. For ligesom livet er bevidsthedens naturlige position,

selvstændighed uden absolut negativitet, er døden den naturlige negation af bevidstheden, en negation uden selvstændighed; og dermed forbliver døden også uden den betydning af anerkendelse, der blev fordret. Den tilvejebringer ganske vist en vished om, at begge parter har vovet deres liv og ringegaget såvel deres eget som den andens. For dem, der har været gennem striden, forholder det sig imidlertid ikke således; de ophæver deres bevidsthed som sat i denne fremmede væsenhed, som den naturlige derværen er; eller de ophæver sig — og bliver ophævet som ekstremere, der vil være for sig. Dermed forsvinder imidlertid det væsentlige moment i dette spil af udvekslinger, der drejer sig om at dele sig i modstillede ekstremers bestemtheder; og dermed falder også midten sammen i en død enhed, der er spaltet i døde, rent værende ekstremere, der ikke er modstillet hinanden; og dermed giver og får de to parter ikke gensidigt hinanden tilbage i bevidstheden, men forholder sig indifferent og frit til hinanden, som ting. Deres handling er den abstrakte negation — ikke bevidsthedens negation, der ophæver ved at opbevare og opretholde det ophævede, og som dermed overlever sin egen ophævelse.

I og med at selvbevidstheden gør denne erfaring, kommer det til at stå den klart, at livet er fuldt så væsentligt som den rene selvbevidsthed. I den umiddelbare selvbevidsthed er det rene *jeg* den absolute genstand — som imidlertid for os eller i sig er den rene formidling, og som har den bestående selvstændighed som sit væsentlige moment. Opløsningen af denne simple enhed er resultatet af den første erfaring. Takket være denne opløsning sættes nu en ren selvbevidsthed og en bevidsthed, som ikke er ren for sig, men for en anden — hvilket vil sige: som er en *værende* bevidsthed, eller som er bevidstheden i skikkelse af *tingshed*. Begge momenter er væsentlige. — Eftersom de i første omgang er ulige og modstillede, og deres refleksion endnu ikke har givet sig i en enhed, forekommer de som bevidsthedens to modsatte skikkelser: den ene den selvstændige, for hvem det væsentlige er for-sig-væren; den anden den selvstændige, for hvem livet, eller væren for en anden, er det væsentlige. Den første er *herren*, den anden er *trællen*.

Herren er den for sig værende bevidsthed, dog ikke længere blot begrebet om den, men en for sig værende bevidsthed, der er formidlet med sig selv i kraft af en anden bevidsthed – nemlig i kraft af en bevidsthed, til hvis væsen det hører, at den i det hele taget er syntetiseret med selvstændig væren, eller med tingshed. /Herren forholder sig nu til begge disse momenter: dels til *en ting* som sådan, genstanden for hans begær, og dels til *en bevidsthed*, for hvem tingsheden er det væsentlige. Og idet han a) som begreb for selvbevidstheden umiddelbart er en relation af for-sig-væren, men b) samtidig er dette som formidling, eller som en for-sig-væren, der kun er for sig i kraft af en anden, så forholder han sig a) umiddelbart til begge og b) umiddelbart til den ene i kraft af den anden. Til trællen forholder herren sig umiddelbart i kraft af den selvstændige væren, for det er netop her, i denne væren, trællen er holdt fast. Det er en væren, der er trællens lænke: han kan ikke abstrahere fra den i kampen og demonstrerer dermed sin *uselvstændighed* – demonstrerer, at han har sin selvstændighed i tingsheden. Herren er på sin side magten over denne væren, for i kampen demonstrerer han, at den kun gælder for ham som noget negativt. Af den omstændighed, at han på denne måde har magt over væren, mens væren på sin side er magten over den anden, følger, at han har den anden under sig. Tilsvarende forholder herren sig umiddelbart til trællen i kraft af tingen. Også trællen forholder sig, som selvbevidsthed overhovedet, negativt til tingen og ophæver den; samtidig er tingen selvstændig for ham, og han kan derfor ikke ved at negere den gøre sig færdig med den i et omfang, så den bliver tilintetgjort; eller han *bearbejder* den kun. Omvendt opstår for herren ved denne formidling et umiddelbart forhold i form af den rene negation af tingen, eller i form af *nydelsen* af den. Hvad ikke lykkedes for begæret, lykkes for ham, nemlig at blive færdig med tingen og at stille sig tilfreds i nydelsen af den. For begæret, derimod, mislykkedes det på grund af tingsens selvstændighed. Herren, der på sin side har skubbet trællen ind mellem sig og tingen, slutter sig på denne måde eksklusivt sammen med tingsens uselvstændighed og nyder den rent. Tingsens selvstændige side overlader han derimod til trællen, der bearbejder den.

I begge disse momenter opnår herren anerkendelse ved en anden bevidsthed; denne anden bevidsthed sætter sig nemlig i momenterne som uvæsentlig – den ene gang i bearbejdningen af tingen, den anden gang i afhængigheden af en bestemt der-væren. Hverken i det ene eller det andet tilfælde er bevidstheden i stand til at bemestre væren og på den måde nå frem til absolut negation. Her står vi altså over for dette moment af anerkendelse – at den anden bevidsthed ophæver sin for-sig-væren, og dermed selv gør, hvad førstnævnte gør mod den. På samme måde forholder det sig med det andet moment, at denne andens handling er den førstes egen handling. For hvad trællen foretager sig, er egentlig herrens handling. Herren er nemlig kun for-sig-væren, væsenet, den rene negative magt, for hvem tingen intet er. Altså er han den rene væsentlige aktivitet i dette forhold. Trællen er på sin side ikke en ren aktivitet; eller han er en uvæsentlig aktivitet. Til egentlig anerkendelse mangler det moment, der består i, at det, som herren gør over for en anden, gør han tillige over for sig selv – og at det, som trællen gør over for sig selv, gør han på samme måde over for den anden. Således er det en ensidig og ulige anerkendelse, der er opstået./

Den uvæsentlige bevidsthed er her for herren den genstand, der udgør sandheden om hans vished om sig selv. Det fremgår imidlertid, at denne genstand ikke svarer til sit begreb, men at den, herren har fuldbragt sig i kraft af, er blevet noget ganske andet for ham end en selvstændig bevidsthed. Han står ikke over for en selvstændig, men over for en uselvstændig bevidsthed. Dermed er han ikke for-sig-væren, der som sådan har vished om sandheden: hans sandhed er tværtimod den uvæsentlige bevidsthed og denne bevidstheds uvæsentlige handling. Sandheden om den selvstændige bevidsthed er dermed trællens bevidsthed. Trællens bevidsthed fremtræder i første omgang uden for sig og ikke som sandheden om selvbevidstheden. Men ligesom vi i forbindelse med herredømmet så, at dets væsen var en fordrejning af, hvad det ønskede at være, fuldbyrdes også trældømmen snarere som det modsatte af, hvad den umiddelbart er. Som bevidsthed, der er trængt tilbage i sig, går

trældommen i sig selv og bliver omskabt til sand selvstændighed.

Vi har kun set, hvad trældom er i relation til herredømmet. Trældom er imidlertid selvbevidsthed, og vi skal nu se, hvad den er i og for sig. I første omgang er herren væsen for trældommen; således er den selvstændige for sig værende bevidsthed trældommens sandhed, som imidlertid *for den* endnu ikke er i *den*. Ikke desto mindre har den i realiteten denne rene negativitets sandhed og for-sig-væren i sig selv. Den har nemlig erfaret dette væsen i sig. For trældommens bevidsthed har ikke næret angst for dette eller hint eller frygtet dette eller hint øjeblik, men har følt angst for hele sit væsen. For den har oplevet frygten for døden, *den absolutte herre*. Den har i sit inderste været opløst i denne frygt, den har sitret fra top til tå for den, den har rystet og bævet i sin grundvold. Denne rene almene bevægelse, denne absolutte opløsning af alt bestående, er nu *selvbevidsthedens simple væsen*, den absolutte negativitet, den rene for-sig-væren, som hermed er i denne bevidsthed. Dette moment af ren for-sig-væren er også for denne bevidsthed, for i herren er det for ham som hans genstand. Dertil er trælens bevidsthed ikke blot denne almene opløsning slet og ret, men den fuldbyrder den i virkeligheden, i og med at den forretter sine tjenesteydelser. Således ophæver den i alle enkelte momenter sin tilknytning til en naturlig derværen, i og med at den arbejder den væk.

Følelsen af absolut magt, det være sig generelt eller i forhold til den enkelte, er imidlertid kun en løsrevet eller løsrevet løsning af individuelle tjenesteydelser, er imidlertid kun opløsningen i sig. Frygten for herren er nok visdommens begyndelse, men bevidstheden er i frygten kun for sig selv – og er ikke for-sig-væren. I *arbejdet*, derimod, kommer bevidstheden til sig selv. I det moment, der modsvarer begæret i herrens bevidsthed, tilfaldet den uvæsentlige side af forholdet til tingene, tilsyneladende den tjenende bevidsthed, eftersom det var i denne relation, tingen bevarede sin selvstændighed. /Begæret har forbeholdt sig den rene negering af genstanden og dermed den ublandede selvfølelse. Denne tilfredsstillelse er dog blot en forsvinden, for den mangler det objektive aspekt, eller be-

ståen. Arbejdet, derimod, er hæmmet begær, opstandset forsvinden; eller det danner:⁷⁸ den negative relation til genstanden bliver til denne genstands form, til noget blivende; for det er netop for den arbejdende, genstanden har selvstændighed. Denne negative midte, eller den formende handling, er samtidig individualitet, eller bevidsthedens rene for-sig-væren, der i arbejdet træder ud af denne og ind i det blivendes element. Den arbejdende bevidsthed når dermed frem til at ønske den selvstændige væren som *sit selv*.

Formningen rummer imidlertid ikke kun den positive betydning, at den tjenende bevidsthed, som ren for-sig-væren, bliver til som værende; den rummer også en negativ betydning vis-a-vis det første moment, frygten; for i dannelsen af tingen bliver den rene negativitet, den tjenende bevidstheds for-sig-væren, kun til genstand, i og med at den ophæver den værende form, som den står over for; denne objektive negativitet er imidlertid netop det fremmede væsen, som den tjenende bevidsthed har rystet og bævet for. Nu tilintetgør den imidlertid den fremmede negativitet, og den sætter sig selv som negativitet i det blivendes element. Dermed bliver den for sig selv, en for sig værende bevidsthed. I herren har den tjenende bevidsthed for-sig-væren *for en anden*, eller den er kun *for denne anden*. I frygten er dens for-sig-væren derimod *i den selv*, og i dannelsen bliver denne for-sig-væren for den til dens egen for-sig-væren – og dermed kommer den til bevidsthed om, at den selv er i og for sig. At formen bliver placeret i det ydre betyder ikke, at den af den grund er en anden, end denne bevidsthed selv er; for også formen er dens rene for-sig-væren, der på denne måde bliver til sandhed for den. Når den således genfinder sig selv, bliver den til sin egen betydning – hvilket finder sted i arbejdet, som den ellers kun forekom at være fremmed betydning i. – De to momenter – dels frygten og tjenesteydelsen som sådan, dels dannelsen – er begge nødvendige for denne refleksion, og i begge tilfælde i almen forstand. Uden tjenesteydelsens tugt og lydighed forbliver frygten et formelt anliggende og breder sig ikke over det derværendes beviste virkelighed; og uden dannelsen

forbliver frygten stum, et indre anliggende, og bevidstheden bliver ikke for sig selv. Hvis bevidstheden formes uden den første absolutte frygt, er den blot en forfængelig selvcentreret betydning, i og med at dens form, eller dens negativitet, ikke er negativiteten i sig – hvorefter dens formning ikke kan give den en bevidsthed om sig selv som væsen. Den må udholde den absolutte frygt, ikke blot udsættes for en specifik oplevelse af angst. I modsat-fald forbliver det negative væsen ydre for den, og den smittes ikke i sin substans. I og med at det ikke er alt, hvad der opfylder dens naturlige bevidsthed, der er gjort usikkert, tilhører den i sig stadig en bestemt væren; dens eget sind er egensindighed – en frihed, /der bliver stående i trælden. Ligesom den rene form ikke kan blive væsen for den, kan den heller ikke ved blot at udbrede det individuelle blive almen dannelse eller absolut begreb; hvad vi ser, er snarere en skikkelighed, der bemestret enkelte omstændigheder, men ikke den almene magt og det objektive væsen i sin helhed.

B. SELVBEVIDSTHEDENS FRIHED; STOICISME, SKEPTICISME OG DEN ULYKKELIGE BEVIDSTHED

For den selvstændige selvbevidsthed er det på den ene side kun jegets rene abstraktion, der er dens væsen; på den anden side betyder den videre differentiering af denne abstraktion ikke, at jeget bliver et objektivt i-sig-værende væsen. Det er altså en selvbevidsthed, der ikke bliver til et jeg, der i egentligste forstand differentierer sig i sin simpelhed, eller som i en sådan differentiering bliver i overensstemmelse med sig selv. Anderledes forholder det sig med den bevidsthed, der er trængt tilbage i sig selv: i og med at den bliver form for ting, der be arbejdes og dannes, bliver den genstand for sin egen aktivitet; samtidig ser den i herren for-sig-væren som bevidsthed. For den tjenende bevidsthed falder disse to momenter imidlertid som sådan fra hinanden: på den ene side dens bevidsthed om

sig selv som selvstændig genstand, på den anden side denne genstand som bevidsthed. Og dermed falder også dens eget væsen fra hinanden. For os og i sig er formen imidlertid det samme som for-sig-væren, og i begrebet om den selvstændige bevidsthed er i-sig-væren bevidsthed; og dermed er dette aspekt af i-sig-væren – eller af *tingsheden*, der får form i arbejdet – ingen anden substans end bevidstheden, og dermed er tingsheden blevet en af selvbevidsthedens nye skikkelser. Det er en bevidsthed, der – som uendelighed, eller som ren bevægelse – er væsen, ligesom det er en bevidsthed, der tænker, eller som er den frie selvbevidsthed. For tænkning foretages ikke af et abstrakt jeg, men af et jeg, der samtidig har betydning af i-sig-væren: at være genstand. Eller det er en tænkning, der forholder sig til det objektive væsen, så den får betydning af for-sig-væren for den bevidsthed, som den tilhører. – For tænkningen bevæger genstanden sig ikke i forestillinger eller skikkelser, men i begreber, dvs. den bevæger sig i en differentieret i-sig-væren, /som ikke for bevidstheden adskiller sig umiddelbart fra den selv. *Det forestillede og det, der har fået skikkelse og det værende* har, som sådan, form af noget andet end bevidsthed. Et begreb, derimod, er også *noget værende* – og for så vidt denne forskel er i begrebet selv, er den begrebets bestemte indhold. Men da indholdet tillige er noget begrebet, bliver bevidstheden umiddelbart bevidst om sin enhed med dette værende, der er blevet således bestemt og uddifferentieret. Dette sker nu ikke som i forestillingen, hvor bevidstheden først nærmere må erindre sig, at dette er *dens* forestilling; begrebet, derimod, er umiddelbart for mig *mit* begreb. Når jeg tænker, er jeg fri; for her er jeg nemlig ikke i en anden, men bliver uden videre ved mig selv; og den genstand, der er væsen for mig, er min for-sig-væren i udelt enhed; min bevægelse i begreberne er en bevægelse i mig selv. – Men i bestemmelsen af denne skikkelse i selvbevidstheden er det nu væsentligt at fastholde følgende: den er tænkende bevidsthed slet og ret; eller dens genstand er en umiddelbar enhed af i-sig-væren og for-sig-væren. Den bevidsthed, der er ensbævnst med sig selv, og som støder sig væk fra sig selv, bliver for sit eget vedkommende i-sig-væ-